

UNA MIRADA RETROSPECTIVA

Em dol de no poder precisar el nom de l'autor de la frase, però és prou coneguda perquè memòries més fidels que la meua facin, si calgués, la fitxa completa. I que transcrigui les paraules tal com foren pronunciades o escrites, perquè a mi tan sols m'és possible una aproximació: «El primer poeta que va comparar les dents d'una dona bonica amb un collaret de perles, fou un geni. El segon, era un idiota».

Es una frase expressiva, que apunta directament a una feblesa humana. En la busca desesperada de la singularitat, el creador frustrat imita, s'atribueix conquestes realitzades pels altres i com que això, en el fons, li produeix una comprensible insatisfacció, es torna agressiu i escomet amb furioses envestides, prova de demostrar que una mala educació és senyal d'independència.

Per desgràcia, la gent està mal informada i es deixa esgarriar pacientment per les audàcies. El ciutadà corrent, en el fons, segueix considerant artistes i poetes com una mena de bufons als quals cal perdonar certes impertinències i els concedeix tothora el permís de pertorbar-li l'esperit burgès, el poc o molt que cadascú porti a dins.

Qui es recorda, avui, del manifest 391 editat l'any 1917 a Barcelona, per Francis Picabia? Quants esforços capdavanters se sentirien incòmodes si se'ls convidava a evocar el moviment dadaïsta, nascut a Zurich fa més de cinquanta anys? El dadaïisme, que Mario de Micheli qualifica d'«anarquista, antiliterari, antirracional i negador de la moral burgesa», va emprendre la lluita contra l'art amb una anticipació que faria empal·lidir d'enveja a algun dels nostres peoners: eren repartides destrals als visitants de les exposicions dadaïstes, perquè poguessin destruir les obres exposades. Ah! I preconitzava un sistema de compondre poesia d'unes possibilitats il·limitades, a base d'agitar dins d'un barret retalls de periòdic. Són idees que esmolen les dents, perquè encara ara podrien fer furor a la capital i a les comarques, encara podrien apuntalar el prestigi de joglars madurs desitjosos d'atreure's la joventut. Mai no falta públic disposat a picar a fons i a deixar el fibló enganxat a la ferida.

No se m'acut res pejoratiu contra el dadaïisme, i més aviat m'admira la seva força revulsiva en el moment en què va produir-se. Em fa respecte aquest mig segle d'avançatge en l'excitant aventura de fer-nos sentir moderns d'una manera permanent i a un preu assequible. I, de retop, trobo antiquades les propostes que ens fan alguns pintors i poetes que, incapaces de geni o, almenys, d'originalitat, volen fer pactes d'eterna joventut amb diables pretèrits.

Si mirem endarrera, una molèstia que cal prendre's de tant en tant (per molt que diguin!) trobarem un cabdal de suggestions i de feina feta que, a més d'enriquir-nos en un excel·lent sentit, ens estalviarà de tornar a passar l'arada pels mateixos solcs. O bé si llaurem terra ja treballada, ens evitarà el ridícul de fer-ho amb pretensions de novetat.

El perill més antipàtic el constitueixen els jugadors d'avançatge, una mica badocs i una mica murrís, tot alhora, amb unes limitacions naturals que els fan anar a empentes i a batzegades, sempre amb la por de perdre un tren que el passa pel davant com un fantasma: no es preocupen tant de saber on va com d'executar a temps el salt de pujar-hi en marxa. I quan són a dalt reparteixen excomunionis i classifiquen, volen convertir el seu vagó en un univers acotat. Però cada vegada que passa el revisor els ve ofec i es palpen les butxaques. Van bé? Quantes estacions falten? Com que no tenen una ruta fixa, no viatgen tranquils. Es tan fàcil equivocar-se de tren!